

PISMO 23

MARCELI

OB LEINEM ODHODU

Prevedla Sonja Weiss

Hieronimova prijateljica, učenka in sestra v duhu Marcela je bila vdova, ki se je po smrti moža zavezala asketskemu življenju in tako postala vzor poduhovljene krščanske ženske. Radovedna in učena je bila Hieronimu hkrati učenka in učiteljica (Pismo 59,1), zato z njo v pis-mih rad razpravlja kot z enakovrednim sogovornikom (Pismo 28,5). Njeno mnenje mu je očitno zelo pomembno tudi v okviru polemike s tistimi, ki so napadali njegov prevod Svetega pisma (Pismo 27,2). Po drugi strani je med njima pristna prijateljska, skoraj bratska vez, ki se razkriva prav ob priložnosti njene žalosti ob Leini smrti. Pismo je eno od devetnajstih ohranjenih pisem Marcelli, od katerih jih večina tvori to, kar je Hieronim sam imenoval Ad Marcellam epistularum liber unus (Vir. ill. 135); vsa so bila napisana v Rimu med letoma 384 in 385 ter obravnavajo različne tematike, skoraj tretjina pa se jih posveča hermenevtičnim, filološkim in prevajalskim vprašanjem. A. Cain (The Letters of Jerome, 68–71) meni, da v liber ne spadajo preostala tri ohranjena pisma Marcelli (Pismi 46 in 59 ter Pismo 97 Pamahiju in Marcelli), ki so bila napisana po letu 385, ko je Hieronim že zapustil Rim. Marcela, njena mati Albina, Azela, Marcelina sestra Pavla s hčerama

Evstohijo in Blezilo, Lea in druge so bile del nekakšnega krožka krščanskih žena, med katerimi so zlasti Marcela, Azela in Lea uživale velik ugled kot duhovne voditeljice mladih deklet, ki so se zaobljubile devištvu (gl. tudi Pismo 65,2). Med slednjimi je bila tudi Principija, ki ji je Hieronim leta 412 na njeno prošnjo pisal pismo (127), v celoti posvečeno Marcellu, potem ko je le-ta umrla za posledicami napada, ki ga je preživela med Alarikovim opustošenjem Rima leta 410 in mu je bila priča tudi Principija. To pismo je idealiziran portret krščanske žene plemenitega rodu in še plemenitejšega ter krepostnega značaja; vsebuje podroben opis Marceline življenjske poti in izpričuje iskreno Hieronimovo bolečino ob njeni smrti.

Hieronimovo pismo Marcellu ob Leini smrti iz leta 384 je eno izmed pisem, posvečenih življenju duhovnih žena Hieronimovega kroga v Rimu (poleg pisma o Azeli in Pavlini starejši hčeri, vdovi Blezili; gl. Pismi 24 in 38). Ta pisma imajo hagiografski značaj, ki je morda izrazitejši v refleksijah o Azelinem in Blezilinem življenju ter nekoliko manj v spodnjem besedilu, posvečenem Lei. Vsa tri poudarjajo duhovno in asketsko življenjsko pot, ki so si jo izbrale tri ženske – Lea in Blezila sta bili vdovi, ki sta duhovno spreobrnjenje doživeli po smrti svojih mož (zlasti Blezila), medtem ko je bila Azela zavezana devištvu vse svoje življenje – ter jih predstavijo kot zgled ženskemu delu krščanske skupnosti v Rimu in kontrast poganskemu in posvetnemu rimskemu življu. Slednje je najbolj razvidno iz primerjave med posmrtno usodo skromne krščanske vdove Lee, ki jo čaka večno življenje v Abrahamovem naročju, in životarjenjem v večni temi nedavno preminulega rimskega mogočnika Vetija Agorija Pretekstata, ki mu antični viri pripisujejo pomembno vlogo pri obrambi poganske vere, saj je poleg vseh mogočih političnih funkcij opravljal tudi naloge Sončevega svečenika in je veljal za zagrizenega

nasprotnika krščanstva. Razlika med njima je tem večja, ker tudi Lea prihaja iz višjega družbenega sloja, a za razliko od nekdanjega rimskega prefekta ne razkazuje svojega statusa in se odreka vsaki posvetni ambiciji.

Cum hora ferme tertia hodiernae diei

1. Danes ob približno tretji uri sva ravno začela prebirati dvainsedemdeseti psalm, s katerim se začenja tretja knjiga, kar me je vodilo k razlagi, da se sam naslov psalma nanaša deloma na zaključek druge knjige, deloma pa na začetek tretje: prva se namreč konča z besedami *končane so molitve Jesejevega sina Davida*, druga pa se začne kot *Asafov psalm*.¹ Prišel sem prav do tistega mesta, kjer govori pravični: *Če bi dejal: »Pripovedoval bom kakor oni,« glej, bi izdal rod tvojih sinov*² (besede, ki jih latinski prevodi navajajo nekoliko drugače), ko je prišlo sporočilo, da je presveta Lea zapustila svoje telo. Tedaj sem videl, da si prebledela, kar dokazuje, da je malo ljudi (ali jih celo ni), ki jih ob razbitju te glinene posode³ ne bi preplavila žalost; tebi sicer ni bilo hudo zato, ker bi bila negotova glede tega, kar jo čaka, ampak ker svoje žalosti nisi mogla izraziti s slovesom ob pogrebu. Pozneje, sredi pogovora, pa sva izvedela še, da so njene posmrtno ostanke že prepeljali v Ostijo.

2. Morda se sprašuješ, kako da je pomembno, da ti obnavljam vse to. Odgovoril ti bom z apostolovimi besedami: *pa še kako in na vsak način*.⁴ Najprej zato, ker morajo vsi z veliko radostjo počastiti dušo, ki je poteptala hudiča in z gotovostjo prejela krono; drugič je moj namen, da na kratko obnovim njeno življenje; in tretjič, da izveš, da je človeka, ki mu je bilo

¹ Ps 72,20 in Ps 73,1. Marcela je izvedela za Leino smrt med Hieronimovim predavanjem o psalmih. Novica jo je zelo pretresla; zlasti ji je bilo žal, da se ni mogla udeležiti pogreba, ker so Leo takoj prepeljali v Ostijo.

² Ps 73,15.

³ Pavlinska podoba za človeško telo; prim. 2 Kor 4,7.

⁴ Rim 3,2.

namenjeno postati konzul, potegnilo iz njegovih svetnih višav⁵ in je sedaj v tartaru.⁶ Zdaj pa, kdo je zmožen izreči hvalnico, ki bi bila vredna življenja naše drage Lee? Tako zelo se je vsa obrnila k Bogu, da je postala prednica v samostanu in mati vsem devicam v njem. Potem ko je nosila mehka oblačila, je svoje ude obdrgnila z raševino; noči je prebedela v molitvi in svoje družice z zgledom naučila več kot z besedami. Bila je tako ponižna in podložna, da se je zdelo, da je ona, ki je bila nekoč gospodarica mnogih, zdaj služabnica vseh; seveda pa je, čim manj je veljala za gospodarico ljudi, tem bolj služila Kristusu. Njena oblačila so bila neurejena, njeni lasje nepočesani, uživala je ničvredno hrano; in čeprav je storila vse, je pazila, da ni izstopala, samo da ne bi bila poplačana že na tem svetu.

3. Zdaj torej po kratkotrajnem naporu uživa večno blaženost. Sprejeta je v angelske zборе in potolažena v Abrahamovem naročju. Skupaj z nekoč revnim Lazarjem zre na tistega bogataša v škrlatu in na konzula v častnih oblačilih, a brez venca, kako prosi za kapljo vode z njenega mezinca.⁷ Kako se stvari obrnejo! Človek, ki so ga še pred nekaj dnevi čakale vse najvišje časti in se je kakor zmagovalec, ki slavi triumf nad poraženimi sovražniki, vzpenjal na kapitolško utrdbo, človek, ki ga je rimsko ljudstvo sprejelo z vzhičenim aplavzom in čigar smrt je pretresla celotno mesto, zdaj osamljen in gol ne prebiva, kot zmotno zatrjuje njegova nesrečna soproga,⁸ v snežno beli palači med zvezdami,⁹ ampak ujet v temi in umazaniji. Lea pa, ki se je ogradila z zidovi

⁵ *De suis saeculis detrahentes* (ali: *detrahente*); besedilo ni jasno, Schaff (*Nicene and Post-Nicene Fathers*, 139) predlaga *detrahentem*, kar omogoča drugačen prevod: »ki je očrnil svojo dobo«. S tem je mišljen Vetij Agorij Pretekstat.

⁶ Mračno podzemlje grške mitologije, sinonim za krščanski pekel.

⁷ Namig na zgodbo o ubogem Lazarju, ki je umrl pred vrati neusmiljenega bogataša; ko pa je slednji umrl in prišel v pekel, je od tam zrl na Lazarja v Abrahamovem naročju in prosil za kapljo vode z njegovega prsta, da bi si ublažil žejo (Lk 16,19-24). Zanimivo je, da Hieronim stopnjuje podobo in namesto splošnega prsta omenja mezinec.

⁸ Akonija Fabija Pavlina, ki je bila tudi vrhovna svečenica boginje Cerere.

⁹ Morda namig na prepričanje, da se bogovi po Mlečni cesti vzpenjajo v Jupitrovo bivališče (gl. Ovidij, *Metamorfoze* 1,168-176).

skrite celice, na videz revna in nepomembna, in katere življenje so mnogi imeli za norost, zdaj sledi Kristusu in govori: *Kakor smo slišali, tako smo videli v mestu našega Boga* in dalje.¹⁰

4. Med jokom in vzdihom te torej rotim in opominjam: dokler ubiramo pot tega življenja, se nikar ne bremenimo z dvojnimi oblačilom, tj. z deljeno vero, niti z usnjenim obuvalom, tj. z mrtvimi deli! Naj nas mošnja z denarjem ne vleče k tlom; ne opirajmo se na palico posvetne oblasti!¹¹ Nikar si ne želimo imeti hkrati Kristusa in tega sveta, temveč nadomestimo kratkotrajne in minljive dobrine z večnimi.¹² In ker smo – v telesnem pogledu – vsak dan bliže smrti, si ne domišljajmo, da smo nesmrtni, kajti le tako bomo to postali.

¹⁰ Ps 48,9.

¹¹ Prim. Mt 10,9 sl.: *Ne oskrbujte se ne z zlatom ne s srebrom ne z bakrom v pasovih, ne s popotno torbo ne z dvema suknjama ne s sandali ne s palico, kajti delavec je vreden svoje hrane.*

¹² Prim. 2 Kor 4,18: *Kar se namreč vidi, je začasno, kar pa se ne vidi, je večno.*